

מראי מקומות - יומא

עת.

א. כיון שמגיע לפתח בית דוד נעשה כנחל שוטף

פירש המהרש"א, שהוא רמז שלעתיד לבא תמשך מלכותו, וכמו שאמרו בהוריות, שמשחת המלכים היא על המעין, כדי שתמשך מלכותו.

ב. שבו רוחצין זבין וזבות נדות ויולדות

בשמועת חיים הביא דברי הרשב"א בתורת הבית (ז, ז) בשם רבינו תם, שמעין מטהר בכל שהוא רק בכלים, אבל לאדם צריכים ארבעים סאה, והביא ראייה ממה שאמרו שכיון שמגיע לפתח בית דוד טובלין בו, משמע שלפני זה אין טובלין, והרי זבין צריכין מים חיים, ואין טובלין בו קודם שהגיע לפתח בית דוד, כיון שעד שם עדיין לא היה שיעור ובביאור הגר"א (י"ד ר"א, ו) תמה על זה, שודאי גם מקודם יכלו לטבול בו, שהרי כל המעין מחובר כאחד, אלא שצריכין מים שכל גופן יוכל להתכסות בהן, ואם כן אף אם צריכין ארבעים סאה, קשה למה אין יכולים לטבול בהן עד שמגיע לפתח בית דוד. וכתב השמועת חיים ליישב דעת רבינו תם, שמעין זה היה בקטפרס, ומה שמצטרף לשיעור ארבעים סאה, הוא רק כשאין עשויין כקטפרס.

ג. תינח יום הכפורים דליכא מנעל וכו'

העיר השיח יצחק, שהרי גם ביום הכפורים הותר מנעל של עץ ושל בגד, ומותר לצאת בהן לרשות הרבים כמו שכתבו הרא"ש והר"ן לקמן, ואם כן יש לשאול גם לגבי יום הכפורים (ואף לגירסת רש"י שלא גרס 'תינח יום הכפורים', מכל מקום לא שאלה הגמרא אלא לענין שבת, ומשמע שלגבי יום הכפורים מובן, לפי שאין בו מנעל. ותירץ, שכיון שאינם חשובים כמו של עור, לא גזרו שמא יביאם, ואינו דומה לקב הקטע שאסר רבי יוסי להלן משום החשש שיבא להביאם, לפי ששם ודאי השוב הוא לו, שעל ידי זה יוכל לילך.

ד. מותר להצטנן בפירות וכו'

בהערות להגרי"ש העיר, שלכאורה הוא דין פשוט, שהרי לא אסרה התורה או חכמים אלא חמשת עינויים, ומדוע צריך להשמיענו שאין איסור להצטנן בפירות.

ה. מטפחת היתה לו בערב יום הכפורים

וכו' ערב תשעה באב וכו'

במאירי הביא שיש הגורסין שבערב תשעה באב לא היה שורה במים כלל, והחמיר יותר בתשעה באב מביום הכפורים. ופירש המאירי, שודאי אין זה משום שתשעה באב חמור יותר מיום הכפורים, אלא משום תוספת אבלות.

ו. לא כך היה מעשה וכו'

פירש בתוספת יום הכפורים, ששניהם ראו שרבי יוסי בן זמרא נטל רשות מהנשיא, אלא שאחד סבר שנטילת הרשות היתה להתירו בבכורות, ואחד סבר שנטילת רשות היתה האם יכול להעיד על מום הבכור של חברו.

ז. מהו לצאת בסנדל של שעם

פירש הר"ן (ב. בדפיו) שספק הגמרא הוא, האם מנעל ממין גמי חשוב מנעל או לא, ואם נאמר שאינו מנעל, האם כיון שהוא מגין הוא אסור או לא. ופשטו שאינו מנעל, וגם שאין אומרים שכיון שמגין אסור, שהרי מצינו לכל החכמי שיצאו בהם. והביא שהבעל המאור חולק וסובר שלמסקנת הגמרא הוא מנעל ואסור לצאת בו ביום הכפורים.

והקשה הר"ן, שאם אינו מנעל, הרי זה משוי ואסור לצאת בו ביום הכפורים שהרי יש ערוב והוצאה ביום הכפורים. וכתב שהרמב"ן החמיר מאד בקושיא זו, ונדחק ש'לצאת' אינו בדוקא, ורק בתוך ביתם היו נועלים אותם. והר"ן כתב שלשון הגמרא לא משמע כן, וגם מנהגן של ישראל לצאת בהם אפילו לרשות הרבים. ותירץ הר"ן, שהדין שדבר שאינו מנעל הוא משוי ואסור לצאת בו, הוא בשבת, אבל ביום הכפורים, שהמנעל אסור, ודרך בני אדם לצאת באותן המינין, אין זה משוי, אלא הם חשובים כמנעל לאותו היום.

ובמנחת חינוך (ש"ג, י"ד) כתב, שהיוצא במנעל של עור ביום הכפורים, מלבד מה שעובר על איסור נעילת הסנדל, אם יוצא לרשות הרבים בו חייב חטאת, כיון שאינו מלבוש אלא משוי, וכפי סברת רש"י בעירובין (לה): שאם שבת זמן תפילין, כשלוש יותר מזוג אחד הרי הוא עובר בכל תוסף, וממילא הוא משוי, הרי שהאיסור מחשיבו למשוי, וכתב שאף להראשונים שאיסור נעילת הסנדל הוא רק מדרבנן, כיון שלמעשה אסור לו ללבושו, אינו מלבוש אלא משוי.